

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΠΟ ΤΟ 1934

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012 | ΤΙΜΗ: 3,90€ | ΤΕΥΧΟΣ 905 | 1070

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

www.economia.gr

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ISSN 1109-1584

9 771109 158008

Χορεύοντας με τους λύκους

Ενώ η Ευρώπη αναζητά προσανατολισμό,
το ελληνικό χρέος είναι ακόμη εδώ

Οι επιχειρήσεις
που φεύγουν,
οι επιχειρήσεις που μένουν

Κ. Γάτσιος:
η βία υπονομεύει
τη Δημοκρατία

Οι δύο όψεις της Ελλάδας:
Ο Εκτροχιασμός του Κ. Σημίτη, ή
Μαζί τα φάγαμε κατά Θ. Πάγκαλο

Ο Εκτροχιασμός, του Κώστα Σημίτη

Τη στιγμή ακριβώς που η ελληνική κρίση χρέους φθάνει στο καταλυτικότερο σημείο της, κυκλοφόρησε (από τις Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ) το τελευταίο βιβλίο του Κώστα Σημίτη. Του ανθρώπου δηλαδή που, ως Πρωθυπουργός, οδήγησε την Ελλάδα στην Ευρωζώνη. Του ανθρώπου που, ως υπουργός Εθνικής Οικονομίας (τη δεκαετία τού '80), οδήγησε τα βήματα της ίδιας χώρας σε μια από τις πιο σημαντικές προσαρμογές της, το 1985-87, με στόχο να παραμείνει σε ευρωπαϊκή τροχιά.

Ιδανικές οι σημερινές συνθήκες για την κυκλοφορία του νέου βιβλίου του, «ο Εκτροχιασμός». Ακριβώς επειδή η ευρωπαϊκή διάσταση είναι κυρίαρχη και στα αδιέξοδα και στην αναζήτηση λύσεων. Με μπαραζ προ-παρουσιάσεων σε Έθνος-Θέμα-Βήμα-Καθημερινή-Εφημερίδα των Συντακτών και με σοφά διαφοροποιημένη στόχευση, ο «Εκτροχιασμός» δεν μπορεί να παραπονεθεί για έλλειψη ενδιαφέροντος. Το αντίθετο μάλιστα.

Ο «Εκτροχιασμός» Σημίτη, με τις κοντά 600 σελίδες του αποτελεί το ογκωδέστερο έργο του, αλλά και «πραγματικό» βιβλίο καθότι οι πολιτικοί τελευταίους μας έχουν συνηθίσει σε ενδιάμεσα «είδη». Και, ως χρονικό της περιπέτειας της Ελλάδας την τελευταία δεκαετία, είναι μια ανάλυση-οδηγός σε κάτι εξαιρετικά σημαντικό: στο «πώς φτάσαμε εδώ που βρισκόμαστε».

Μπαίνοντας στο βιβλίο Σημίτη, διαπιστώνει κανείς ότι το πρώτο κείμενο – ας πούμε το «κείμενο υποδοχής» με το οποίο ξεκινάει το τμήμα «Ο δρόμος προς το πρώτο Μνημόνιο» – είναι κείμενο ήδη δημοσιευμένο και μάλιστα κοινό κείμενο, με τον Γιάννη Στουρνάρα. Καθώς, όμως, αποτελεί την προσπάθεια ανασκεύασης της βαρύτερης δι-Ευρωπαϊκής (και μάλιστα Γερμανικής...) αιτία-

Κώστας Σημίτης
Ο εκτροχιασμός
Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, Αθήνα 2012
Σελίδες 590, τιμή 18 ευρώ

Ο Κώστας Σημίτης

σης ότι η Ελλάδα μπήκε στην Ευρωζώνη με «πλαστά στοιχεία», αυτό είναι κατανοητό. Η συνέχεια, όμως, είναι κατά πολύ πρωτότυπη. Το βιβλίο επισκέπτεται διαδοχικά την πορεία προς το πρώτο Μνημόνιο και τις δομικές του αδυναμίες, την καθυστερημένη αναζήτηση μιας αναδιάρθρωσης χρέους και τη βασανιστική πορεία προς το PSI (που, κι αυτό, μισό αποδείχθηκε), αλλά και τις επιπτώσεις αυτής της διαδρομής στο ελληνικό πολιτικό σύστημα. Η γραφή είναι ζωηρή, στιγμές-στιγμές δημοσιογραφική (το λέμε με θετική διάθεση αυτό). Η τάση για κατανομή ευθυνών, από την εποχή αδιαφορίας της Νέας Δημοκρατίας και της σκόπιμης αισιοδοξίας του προεκλογικού και αμέσως μετεκλογικού ΠΑΣΟΚ, κυρίως όμως η προσέγγιση του φαινομένου της άρνησης της πραγματικότητας είναι αυστηρή. Πλην, όμως, είναι δίκαιη. Ο αφορισμός για τον Γιώργο Παπανδρέου, ότι «προσπαθούσε να επιλέγει πρόσωπα της απολύτου αρεσκείας του, ακατάλληλα για το ρόλο που θα αναλάμβαναν», κορυφώνεται πάλι στην περιγραφή της μελοδραματικής σειράς συσκέψεων και ζυμώσεων για την ανάδειξη «βολικού» Πρωθυπουργού αντί του Λουκά Παπαδήμου, αλλά ισχύει γενικότερα. Είναι κι αυ-

τός ο αφορισμός ιδιαίτερα αυστηρός, αλλά εύστοχος.

Έτσι, κάπως ξετυλίγεται το κουβάρι της ανάλυσης για τα εσωτερικά μας και η σχετική «βαθμολογία» των πολιτικών συντελεστών – Κώστας Καραμανλής, Γιώργος Παπανδρέου/Γιώργος Παπακωνσταντίνου, Βαγγέλης Βενιζέλος, ήδη Αντώνης Σαμαράς/Γιάννης Στουρνάρας που μονοπώλησαν – αναμενόμενο – το ενδιαφέρον όσων σχολίασαν ή/και ανάλυσαν από τις στήλες του Τύπου. Έχουμε την εντύπωση ότι σχετικά λίγοι διάβασαν – συνολικά, σε βάθος – εκείνο που παρουσίαζαν ή/και ανέλυαν ή/και σχολίαζαν.

Οι τοποθετήσεις Σημίτη για το πώς πορεύθηκαν τα πράγματα σχετικά με την Ελλάδα στην Ευρώπη των «εταίρων» και στο διεθνές σύστημα έχουν, πάντως, ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Βλέπει κανείς να εξελίσσεται σ' αυτές μια κριτική ανάγνωση, μια διάθεση αμφισβήτησης του τεκμηρίου ορθότητας των ευρωπαϊκών (ιδίως) αντανακλαστικών, που την παρατηρούσαμε σταδιακά να γεννιέται στη σκέψη Σημίτη τα τελευταία χρόνια, αλλά που – εδώ – προκύπτει να έχει προχωρήσει και μάλιστα αισθητά. Ακόμη και η κατακλείδα του βιβλίου, που περιγράφει ότι η Κορυφή του Οκτωβρίου δεν έβγαλε πραγματικό αποτέλεσμα, δείχνει μια γνήσια απόγνωση: «επιβεβαιώθηκε για πολλοστή φορά μια απλή αλήθεια. Δεν υπάρχουν πρόδηλες λύσεις σε σύνθετα προβλήματα. Πολύπλοκα θέματα απαιτούν εντατική επεξεργασία. Εμπνεύσεις της στιγμής, καλές προθέσεις, ωραίοι λόγοι δεν επαρκούν εκεί όπου πρέπει να υπάρχει μελέτη, σχέδιο, δουλειά».

Η τυπικά Σημιτική αυτή έκφραση θα 'λεγε κανείς ότι αφορά κάποιου είδους αστοχία της Ελλάδας, της Κυβέρνησης, των Κυβερνήσεων, του ελληνικού πολιτικού συστήματος. Κι όμως, αφορά στην ίδια την Ευρώπη! Τέλος, κάπως μελαγχολικά κλείνουν οι σελίδες του «Εκτροχιασμού», υπογραμμίζοντας ότι: «Ο δρόμος για τη λύση των ευρωπαϊκών προβλημάτων θα είναι πάντα μακρύς».

Ειδικού συνεργάτη

Τα φάγαμε όλοι μαζί (mazi-ta-fagame.gr)

Η ιστορία αυτού του βιβλίου του Θεόδωρου Πάγκαλου, του πρώτου ηλεκτρονικού βιβλίου Έλληνα πολιτικού (το οποίο μάλιστα «καλεί τους αναγνώστες να συμμετέχουν στο σχολιασμό των κεφαλαίων του, στην υποβολή δεδομένων και το σχολιασμό περιπτώσεων») ξεκινάει από μια πολύκροτη ομιλία του στη Βουλή.

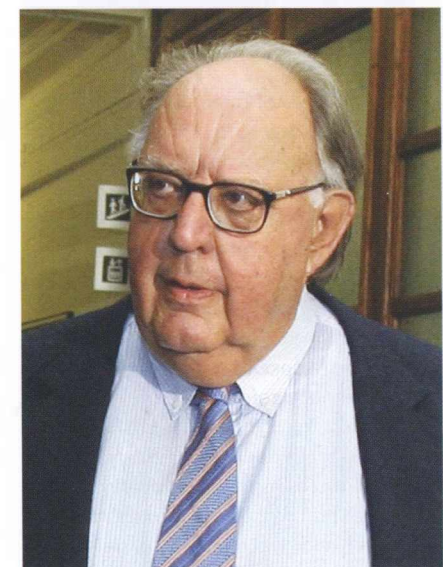
Ήταν οι μέρες μιας οργισμένης Αθήνας – Σεπτέμβριος 2010, με κόσμο να διαδηλώνει και να καταφέρεται εναντίον της Βουλής των Ελλήνων – και ο τότε Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης Παπανδρέου, μιλώντας στο βήμα του βουλευτηρίου θέλησε να δώσει μια απάντηση στο διάχυτο, αλλά και οργισμένο ερώτημα: «Πώς τα φάγατε τα λεφτά;» (το διατυπώνει έτσι ο ίδιος ο Πάγκαλος). Και η απάντησή του ήταν (πάλι την παραθέτει ο ίδιος): «Σας διορίσαμε. Τα φάγαμε όλοι μαζί μέσα στα πλαίσια μιας σχέσης πολιτικής πελατείας, διαφθοράς, εξαγοράς και ευτελισμού της ίδιας έννοιας της πολιτικής». Έδωσε, στη συνέχεια, και κάποια στοιχεία για την εδραίωση του ισχυρισμού του: εξέλιξη του ΑΕΠ, εξέλιξη του δημόσιου χρέους, αύξηση (κατά 50%) των δημοσίων υπαλλήλων και διπλασιασμός των μισθολογικών υποχρεώσεων του Δημοσίου...

Όμως, απ' όλα αυτά, αλλά και από τη συνολική εκρηκτική δημόσια πορεία του θυμώδους υπουργού-συμβόλου μιας ολόκληρης εποχής, καθώς και της ανάγνωσης του πολιτικού, ένα έμεινε: «Όλα μαζί τα φάγαμε». Ομολογεί ο Θεόδωρος στην εισαγωγή του e-book του ότι ούτε είχε ποτέ του φαντασθεί την έκταση και την ένταση των αντιδράσεων, «το μίσος και το πάθος που διέδιδαν με μια συντονισμένη ομοβροντία κακοήθη blogs, τυχάρπαστα λαθρόβια και

Θεόδωρος Πάγκαλος
Τα φάγαμε όλοι μαζί
Ηλεκτρονική έκδοση, Αθήνα 2012
Σελίδες 480, τιμή 5 ευρώ

“έγκυροι” δημοσιογράφοι των πιο μεγάλων εφημερίδων και σύσσωμο βέβαια το ραδιοτηλεοπτικό σύστημα» (Αλλά και μεγάλο, πολύ μεγάλο μέρος του τότε κρατικού ακόμη – πάντως κυβερνήσεως ΠΑΣΟΚ). Σοκαρίστηκε πρόδηλα, αλλά και εντυπωσιάστηκε από το διαδικτυακό success story που απέβη η έκφρασή του: 940.000 σελίδες παραπομπής σε κείμενα, 230.000 παραπομπές σε φωτογραφικό υλικό δίνει ένα search στο Google με το «Όλα μαζί τα φάγαμε».

Έκατσε, λοιπόν, ο Θεόδωρος και έγραψε βιβλίο. Βιβλίο μέσω του οποίου θέλει να επεξηγήσει και να αναλύσει την προσέγγισή του. Πώς, δηλαδή, διαμορφώθηκε και εξελίχθηκε το φαινόμενο του δημόσιου χρέους στην Ελλάδα, διαχρονικά («Το 1993, σχεδόν τα δύο τρίτα του κρατικού προϋπολογισμού δόθηκαν για την πληρωμή τόκων»). Πώς στήθηκε και επεκράτησε η πρακτική του λαϊκισμού, πώς πυροδοτήθηκε από την υπορρέουσα λογική του βολέματος των πολλών που οδηγεί τα βήματα των αρχόντων, οι οποίοι καθοδηγούν τους πολλούς.

Ο Θεόδωρος Πάγκαλος

(«Οι πολίτες, είτε με πράξεις, είτε με την εκπορευόμενη από την ανοχή απραξία τους, είτε απλώς εκλέγοντας ακατάλληλα πολιτικά πρόσωπα για να διαχειριστούν τα κοινά, συμμετέχουν συλλογικά στη δημοκρατία και έχουν την ευθύνη των επιλογών τους»). Βέβαια, σπεύδει να τονίσει ότι «η ευθύνη ξεκινάει από πάνω προς τα κάτω». Προχωράει στον επιμερισμό και την αναζήτηση της ευθύνης σε ΝΔ και ΠΑΣΟΚ διαδοχικά, αλλά και στην ιδεολογική παρουσία και τις στάσεις της Αριστεράς. Καταπιάνεται διεξοδικά με το φαινόμενο της διαφθοράς, την ιδεολογοποίηση του και την πολιτική λειτουργία του αναλύοντας διεξοδικά το άμεσο παρακλάδι του, τη φοροδιαφυγή (Αληθινά μοναδική η εικόνα των κάπου 25 υπογραφών στο τελικό δισέλιδο μιας εγκυκλίου: στην σελίδα 194 θα τη βρείτε). Στη συνέχεια, αυτονομία προσεγγίζει το μαγικό κόσμο του ρουσφετιού, των διορισμών, των τοποθετήσεων, των βολεμάτων: εδώ είναι που τρέχει η περιπτώσιολογία – στην οποία κυρίως καλεί τους αναγνώστες να συστρατευθούν και να συνεισφέρουν οι αναγνώστες του.

Έτσι κάπως, φτάνει το βιβλίο στη σελίδα 395 (από 480). Με ανάλυση, με επιχειρήματα, με πίνακες, με αναφορές σε εκθέσεις, με διαγράμματα: αρκετή δουλειά. Από και πέρα, το e-book του Πάγκαλου φιλοξενεί μια σειρά επισημάτων, καταθέσεων και καταγγελιών – ακόμη και αυτοκαταγγελιών – των πολιτών. Ανώνυμων, βέβαια. Πράγμα που δημιουργεί (ή δεν δημιουργεί;) κάποια ερωτηματικά για την επακριβή λειτουργία του συστήματος που προτείνει ο Πάγκαλος. (Στην παλαιά Βενετία λειτουργούσε και θεομικά το σύστημα, με τους πολίτες – βέβαια τότε ήταν υπήκοοι της Γαληνοτάτης των Δόγηδων – να καταθέτουν τις καταγγελίες τους στο στόμα των μαρμάρινων λεόντων). Όπως και να έχει, πρόκειται για ένα βιβλίο που προσεγγίζει αισθητά το στίγμα της αυτοψυχανάλυσης, αλλά και το (πολιτικό) «τέλος εποχής».